

SÉRIE “Právní vědy”

[https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-3\(34\)-41-50](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-3(34)-41-50)

Наталія Павловська

*кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри публічного та міжнародного права
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-3311-0364>*

ПРИРОДА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНИ

Анотація: в даній статті розкрито природу публічного адміністрування ветеринарної медицини в Україні.

Відзначено, що зміст ветеринарної медицини змінюється в залежності від того, під яким кутом її розглядати: як галузь знань, як наукову дисципліну, як вид діяльності, чи як систему ветеринарних заходів. Це дозволяє бачити ветеринарну медицину в різних вимірах і підкреслює її багатогранність та важливість у сучасному світі.

Зазначено, що хоча ветеринарна медицина та ветеринарія часто використовуються як взаємозамінні терміни, вони можуть також сприйматися як видо-родові об'єкти, де ветеринарна медицина є більш широким поняттям, що охоплює весь спектр діяльності, пов'язаної зі здоров'ям та благополуччям тварин, тоді як ветеринарія може бути більше зосереджена на практичному аспекті лікування тварин.

Зазначено, що ветеринарній медицині притаманні наступні особливості: ветеринарна медицина охоплює не тільки лікування та профілактику хвороб у тварин, але й вивчення їхньої фізіології, анатомії та харчування, а також впливу навколишнього середовища на їх здоров'я; одним з головних завдань ветеринарної медицини є запобігання поширенню зоонозних захворювань, які можуть передаватися від тварин до людей, тим самим охороняючи громадське здоров'я; ветеринарна медицина забезпечує санітарний нагляд за виробництвом, обігом і споживанням продуктів тваринного походження, щоб запобігти потраплянню інфікованих або небезпечних продуктів на ринок; ветеринарна медицина тісно пов'язана з іншими науковими дисциплінами, такими як

біологія, хімія, фармацевтика, екологія, а також з агрономією та продовольчою безпекою; галузь, яка постійно розвивається, інтегруючи нові наукові дослідження, технології та методи діагностики, лікування та профілактики для забезпечення кращого догляду за тваринами і запобігання хворобам.

Для ветеринарії характерні такі особливості: ветеринарія охоплює широкий спектр діяльностей, спрямованих на підтримку та відновлення здоров'я тварин, включаючи профілактику, діагностику, лікування хвороб та реабілітацію; важливою складовою ветеринарії є запобігання виникненню та розповсюдженню тваринних хвороб, що включає вакцинацію, санітарію, карантин та інші біозахисні заходи; ветеринарія тісно пов'язана з охороною здоров'я людей через свою роль у контролі за зоонозними інфекціями та забезпечення безпеки продуктів харчування тваринного походження; включає регулювання та контроль за використанням ветеринарних препаратів, стандартами утримання та догляду за тваринами, а також забезпеченням якості та безпеки продукції тваринництва; вимагає глобального співробітництва для ефективного реагування на транскордонні захворювання та загрози біобезпеці, а також для обміну знаннями та кращими практиками.

Ключові слова: ветеринарна медицина, публічна адміністрація, природа ветеринарної медицини, тварини, харчові продукти, ветеринарія, ветеринарна справа.

Nataliya Pavlovska

candidate of legal sciences, associate professor,

*Associate Professor of the Department of Public and International Law of the
Vadym Hetman Kyiv National University of Economics, Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-3311-0364>*

NATURE OF PUBLIC ADMINISTRATION OF VETERINARY MEDICINE IN UKRAINE

Abstract. This article reveals the nature of public administration of veterinary medicine in Ukraine.

It is noted that the content of veterinary medicine changes depending on the angle from which it is considered: as a branch of knowledge, as a scientific discipline, as a type of activity, or as a system of veterinary measures. This allows to see veterinary medicine in different dimensions and emphasizes its multifacetedness and importance in the modern world.

It is noted that although veterinary medicine and veterinary medicine are often used interchangeably, they can also be perceived as separate entities, where veterinary medicine is a broader concept that covers the whole range of activities

related to the health and welfare of animals, while veterinary medicine may be more focused on the practical aspect of treating animals.

It is noted that veterinary medicine has the following features: veterinary medicine covers not only the treatment and prevention of diseases in animals, but also the study of their physiology, anatomy and nutrition, as well as the impact of the environment on their health; one of the main tasks of veterinary medicine is to prevent the spread of zoonotic diseases that can be transmitted from animals to humans, thereby protecting public health; veterinary medicine provides sanitary supervision of the production, circulation and consumption of products of animal origin to prevent infected or dangerous products from entering the market; veterinary medicine is closely related to other scientific disciplines, such as biology, chemistry, pharmaceuticals, ecology, as well as agronomy and food safety; a field that is constantly evolving, integrating new scientific research, technology and methods of diagnosis, treatment and prevention to provide better animal care and disease prevention.

Veterinary medicine is characterized by the following features: veterinary medicine covers a wide range of activities aimed at maintaining and restoring the health of animals, including prevention, diagnosis, treatment of diseases and rehabilitation; an important component of veterinary medicine is the prevention of the occurrence and spread of animal diseases, which includes vaccination, sanitation, quarantine and other bioprotective measures; veterinary medicine is closely related to the protection of human health due to its role in the control of zoonotic infections and ensuring the safety of food products of animal origin; includes regulation and control over the use of veterinary drugs, standards of keeping and caring for animals, as well as ensuring the quality and safety of animal husbandry products; requires global cooperation to respond effectively to transboundary diseases and biosecurity threats, and to share knowledge and best practices.

Keywords: veterinary medicine, public administration, nature of veterinary medicine, animals, food products, veterinary medicine, veterinary business.

Постановка проблеми. Розвиток публічного адміністрування ветеринарної медицини в Україні відображає значні трансформації, які відбулися у сфері охорони здоров'я тварин протягом останніх десятиліть. Ця галузь була свідком як поступових змін, так і радикальних реформ, що були викликані як внутрішніми потребами країни, так і зовнішніми впливами. Від моменту здобуття Україною незалежності, публічне адміністрування в цій сфері почало активно пристосовуватися до нових реалій, відображаючи загальні тенденції демократизації та європейської інтеграції.

Проте, унікальні виклики, зокрема російсько-українська війна та пандемічні загрози, наклали особливий відбиток на сектор ветеринарної медицини. Вони вимагають від українського публічного адміністрування не

тільки ефективного реагування на кризові ситуації, але й розробки довгострокових стратегій для забезпечення біобезпеки та захисту громадського здоров'я. Це, у свою чергу, вимагає глибокого розуміння специфіки ветеринарної медицини, її ролі у забезпеченні національної безпеки та здоров'я громадян.

У цьому контексті, сучасне публічне адміністрування ветеринарної медицини в Україні представляє собою складну систему, яка об'єднує різноманітні інституційні, правові та методологічні підходи. Воно включає в себе широкий спектр діяльностей, від нагляду та контролю за хворобами тварин до забезпечення безпеки харчових продуктів та розробки ветеринарних стандартів. Особлива увага приділяється також розвитку міжнародної співпраці та впровадженню глобальних стандартів у національну практику.

Перед тим як приступити до глибокого дослідження сучасного публічного адміністрування ветеринарної медицини, необхідно зрозуміти зміст та ознаки самої ветеринарної медицини, її ролі та впливу на громадське здоров'я та економіку країни. Це дозволить забезпечити більш ефективну відповідь на сучасні виклики та зрозуміти, яким чином ветеринарна медицина може сприяти сталому розвитку України та забезпеченню добробуту її громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання природи публічного адміністрування ветеринарної медицини в Україні були предметом наукових досліджень: Дідок Ю. В., Довгань В. І., Вербицького П. І., Достоевського П. П., Рудика С. К., Кравців Р.Й., Куцинда В.І., Мелех Р.Б., Брик М.В., Столярчук П.З., Стадник А.М., Гамота А.А., Бінкевич В.Я., Гутий Б.В. та ін.

Метою статті є розкриття природи публічного адміністрування ветеринарної медицини в Україні.

Виклад основного матеріалу. За законодавством України ветеринарна медицина - одна з провідних галузей народного господарства України. Вона охоплює систему наук і практичних знань про фізіологію та хвороби тварин, їх профілактику, діагностику та лікування, визначення ветеринарно-санітарної якості та безпеки продукції тваринного, а на агропродовольчих ринках і рослинного походження. Її діяльність спрямована на збереження здоров'я і продуктивності тварин, запобігання їхнім хворобам та на захист людей від зоонозів і пріонних хвороб.

Народне господарство України представляє собою комплексну систему, що включає в себе різноманітні галузі економіки, виробничі сили та трудові ресурси країни. Ця система відіграє ключову роль у забезпеченні економічного розвитку, соціального добробуту населення та стійкості держави перед зовнішніми та внутрішніми викликами. Важливим аспектом народного господарства є агропромисловий комплекс, який виступає не тільки як основа

продовольчої безпеки країни, але й як значний експортний потенціал. Невід'ємним елементом народного господарства України є ветеринарна медицина, основним завданням якої є забезпечення здоров'я та благополуччя тваринного фонду, що безпосередньо впливає на продуктивність аграрного сектору та якість харчових продуктів. Окрім того, ефективна ветеринарна служба сприяє запобіганню поширенню зоонозних та інфекційних хвороб, які можуть мати негативні наслідки для здоров'я людини та економіки країни. При чому варто зауважити, що запобігання поширенню зоонозних та інфекційних хвороб, які можуть негативно вплинути на здоров'я людини та економіку країни, є основним завданням ветеринарної служби. Ця служба займається не тільки моніторингом та лікуванням тварин, але й проводить наукові дослідження, розробляє та впроваджує профілактичні програми для боротьби з хворобами. Також важливим аспектом їх роботи є інформування та навчання громадськості щодо важливості гігієни та інших заходів безпеки для запобігання передачі хвороб від тварин до людей.

Енциклопедія сучасної України визначає ветеринарну медицину як галузь наукових знань і практичної діяльності людини, яка спрямована на попередження та боротьбу з хворобами тварин для забезпечення ефективності тваринництва, охорону людей від зооантропонозів (захворювань, які можуть передаватися від тварин до людей), вирішення ветеринарно-санітарних та екологічних проблем утримання тварин і захисту довкілля від забруднень. Інша назва цієї галузі – ветеринарія. Окрім того, ветеринарна медицина контролює випуск безпечних з санітарного погляду продуктів тваринництва і кормів, а також запобігання занесенню інфекційних хвороб з-за кордону. В Енциклопедії акцентується увага, що ветеринарна медицина охоплює також комплекс наук про будову організму тварин, закономірності життєдіяльності здорових та хворих організмів, особливості будови, функцій та патогенні властивості збудників захворювань, механізми їх поширення та взаємодії з організмом тварин, методи молекулярно-генетичних, біохімічних, біофізичних і імунологічних визначення патогенних чинників та вивчення патогенезу хвороб, про заходи захисту тварин та оптимізацію умов їх вирощування та відтворення[1].

А.В. Дудаш визначає ветеринарну медицину як комплекс наук про діагностику, лікування, та профілактику захворювань тварин. Вона охоплює не тільки роботу на тваринницьких фермах і в лікарнях, а й контроль за якістю продуктів тваринного та рослинного походження на ринках. Автор зазначає, що ветеринарна медицина вимагає від фахівців не тільки глибоких знань у сфері діагностики, лікування і профілактики хвороб тварин, але й уміння ефективно планувати та реалізовувати ветеринарно-санітарні заходи, забезпечувати координацію ветеринарної медицини з іншими галузями сільськогосподарського виробництва, органами охорони здоров'я, місцевим самоврядуванням тощо[2, с. 4].

Аналізуючи поняття ветеринарної медицини, слід відзначити, що науковці кладуть в основу її змісту різні аспекти: як провідну галузь, так і фундаментальну науку, а також як специфічну діяльність та комплексну систему заходів. Розгляд ветеринарної медицини як галузі акцентує увагу на її прикладному значенні у сфері сільськогосподарського виробництва та охорони здоров'я тварин. Як наука, ветеринарна медицина вивчає закономірності розвитку, діагностику, лікування та профілактику хвороб у тварин, розробляє нові методи та підходи у ветеринарній практиці. В контексті специфічної діяльності, ветеринарна медицина включає практичне втілення наукових знань у повсякденну роботу з тваринами, ветеринарно-санітарний нагляд та контроль за станом здоров'я тваринного населення. Розглядаючи ветеринарну медицину як систему заходів - це комплекс профілактичних, діагностичних та лікувальних дій, спрямованих на підтримку та відновлення здоров'я тварин.

Таким чином, зміст ветеринарної медицини змінюється в залежності від того, під яким кутом її розглядати: як галузь знань, як наукову дисципліну, як вид діяльності, чи як систему ветеринарних заходів. Це дозволяє бачити ветеринарну медицину в різних вимірах і підкреслює її багатогранність та важливість у сучасному світі.

І.Н. Нікітін та В.А. Апалкін стверджують, що сьогодні під термінами «ветеринарна медицина» та «ветеринарія» розуміють систему наук, що вивчають анатомію, закономірності розвитку організмів тварин, хвороби тварин, методи діагностики, профілактики та лікування, а також питання запобігання зараженню людей хворобами, які є спільними для людей та тварин. Ці вчені вважають, що ці поняття є тотожними.

З цього приводу не можливо обійти концепцію синонімізму термінів «ветеринарія» та «ветеринарна медицина», цих термінів з позиції їх етимологічного сприйняття. Слово «ветеринарія» веде своє походження від латинського «*veterinarius*», що означає «доглядаючий за худобою, лікуючий худобу». Цей термін вперше з'явився у трактаті римського письменника-агронома Колумелли «Про сільське господарство» і почав використовуватися у російських джерелах у 19 столітті. З іншого боку, назва «ветеринарна медицина» вважається плеоназмом, оскільки слово «ветеринарія» у перекладі з латини вже містить у собі поняття лікування худоби. За визначенням Лангле (*Lenglet*), слово «ветеринарія» має корені в кельтських словах: «*vee*» (звідси нім. «*Vieh*» - худоба), «*teeren*» (звідси нім. «*zehren*» - хворіти) та «*aerts*» або «*arts*» (нім. «*Arzt*» - лікар). Це слово було запозичене кельтами римлянами, які перетворили його на «*veterinaria*» та «*veterinarius*». Іноді римські автори замість цих термінів використовували слова «*mulomedicina*», «*mulomedicus*» (лікар мулів)[3]. Отже, на підставі етимологічного аналізу, «ветеринарія» та «ветеринарна медицина» можна вважати синонімами, оскільки обидва поняття описують сферу, що займається лікуванням і доглядом за тваринами. В той же

час, з історичним розвитком, терміни «ветеринарна медицина» та «ветеринарія» наповнилися ширшим значенням і отримали додаткові виміри, які охоплюють ветеринарну освіту, публічне адміністрування та міжнародну співпрацю в області ветеринарії, підкреслюючи їхнє значення в забезпеченні громадського здоров'я і безпеки харчових продуктів. Тому ветеринарна медицина та ветеринарія, хоч і часто використовуються як взаємозамінні терміни, насправді відображають різні аспекти однієї галузі.

М.М. Погребняк підкреслює, що існує концепція щодо синонімічного сприйняття явищ «ветеринарна медицина» та «ветеринарія», досліджуючи їх, авторка зазначає, що поняття ветеринарія та ветеринарна медицина є тотожними та більш вузькими поняттями за своїм смисловим навантаженням щодо визначення ветеринарної справи. Ветеринарна медицина є частиною ветеринарної справи[4, с. 98]. Ми не погоджуємося з зазначеною концепцією, так як ветеринарна медицина та ветеринарія, хоч і часто використовуються як взаємозамінні терміни, насправді відображають різні аспекти однієї галузі. Ветеринарна медицина охоплює ширший спектр знань і практик, включаючи діагностику, лікування та профілактику хвороб у тварин, а також дослідження в цій області та розвиток нових методів лікування. Водночас ветеринарія може бути розглянута як більш практична сторона, зосереджена на наданні ветеринарних послуг та догляду за тваринами. Про зміст ветеринарної справи ми поговоримо нижче.

Вчені, що досліджували поняття ветеринарія, зазначали, що це ветеринарія (від лат. *veterinarius* - той, що лікує худобу) - комплекс наук, що вивчають хвороби тварин, методи запобігання хворобам і лікування їх, питання підвищення продуктивності тварин, методи захисту людей від зоонозів[5].

Інша концепція, що ветеринарія – це наукова та практична діяльність, пов'язана з вивченням та лікуванням захворювань тварин, а також попередженням виникнення епідемій та інших небезпечних ситуацій у тваринництві. Вона є важливою та невід'ємною частиною сучасної медицини та має на меті збереження, відновлення та покращення здоров'я всіх видів тварин. Ветеринарія наука - вивчає здоровий та хворобливий стан свійських тварин [6].

Д.М. Хусаїнов зазначає, що ветеринарія представляє собою комплекс наукових знань, що розкривають закономірності життєдіяльності здорового та хворого організму тварин, причини та сутність захворювань, методи виявлення, профілактики та лікування хворих тварин з урахуванням умов утримання, годівлі, догляду та використання тварин, а також заходи щодо попередження захворювань, спільних для тварин та людей. Об'єктами ветеринарії є різні види хворих тварин та птахів, усі продукти тваринництва та отримана сировина. Автор зауважує, що до завдань ветеринарії входять: захист

тварин від хвороб та їх лікування; охорона здоров'я населення від хвороб, спільних для тварин та людей; забезпечення ветеринарно-санітарної безпеки підконтрольних державному ветеринарному нагляду вантажів; охорона території Республіки Казахстан від занесення та поширення заразних та екзотичних хвороб тварин з інших держав; контроль за якістю ветеринарних препаратів; розробка та використання засобів та методів боротьби з хворобами тварин та забезпечення ветеринарно-санітарного контролю за якістю продуктів та сировини тваринного походження; попередження та ліквідація забруднення навколишнього середовища при здійсненні фізичними та юридичними особами діяльності у сфері ветеринарії; розвиток ветеринарної науки, підготовка та підвищення кваліфікації ветеринарних спеціалістів[7]

Проаналізувавши характерні особливості, що притаманні поняттю ветеринарна медицина та особливості, що характеризують поняття ветеринарія ми прийшли до наступного. З іншого боку, поняття «ветеринарна медицина» часто використовується для опису більш широкої галузі, яка включає не тільки лікування та профілактику хвороб, але й дослідження у цій галузі, освіту та регулювання ветеринарних практик. В той час як «ветеринарія» може бути використане в більш вузькому сенсі, наприклад, як практика лікування тварин. Таким чином, *хоча ветеринарна медицина та ветеринарія часто використовуються як взаємозамінні терміни, вони можуть також сприйматися як видо-родові об'єкти, де ветеринарна медицина є більш широким поняттям, що охоплює весь спектр діяльності, пов'язаної зі здоров'ям та благополуччям тварин, тоді як ветеринарія може бути більше зосереджена на практичному аспекті лікування тварин.*

На підставі зазначеного, необхідно зазначити, що для ветеринарної медицини притаманні наступні особливості:

1. ветеринарна медицина охоплює не тільки лікування та профілактику хвороб у тварин, але й вивчення їхньої фізіології, анатомії та харчування, а також впливу навколишнього середовища на їх здоров'я;
2. одним з головних завдань ветеринарної медицини є запобігання поширенню зоонозних захворювань, які можуть передаватися від тварин до людей, тим самим охороняючи громадське здоров'я;
3. ветеринарна медицина забезпечує санітарний нагляд за виробництвом, обігом і споживанням продуктів тваринного походження, щоб запобігти потраплянню інфікованих або небезпечних продуктів на ринок;
4. ветеринарна медицина тісно пов'язана з іншими науковими дисциплінами, такими як біологія, хімія, фармацевтика, екологія, а також з агрономією та продовольчою безпекою;
5. галузь, яка постійно розвивається, інтегруючи нові наукові дослідження, технології та методи діагностики, лікування та профілактики для забезпечення кращого догляду за тваринами і запобігання хворобам.

Для ветеринарії характерні такі особливості:

1. ветеринарія охоплює широкий спектр діяльностей, спрямованих на підтримку та відновлення здоров'я тварин, включаючи профілактику, діагностику, лікування хвороб та реабілітацію;
2. важливою складовою ветеринарії є запобігання виникненню та розповсюдженню тваринних хвороб, що включає вакцинацію, санітарію, карантин та інші біозахисні заходи;
3. ветеринарія тісно пов'язана з охороною здоров'я людей через свою роль у контролі за зоонозними інфекціями та забезпечення безпеки продуктів харчування тваринного походження;
4. включає регулювання та контроль за використанням ветеринарних препаратів, стандартами утримання та догляду за тваринами, а також забезпеченням якості та безпеки продукції тваринництва;
5. вимагає глобального співробітництва для ефективного реагування на транскордонні захворювання та загрози біобезпеці, а також для обміну знаннями та кращими практиками.

Література:

1. Ветеринарна медицина. Енциклопедія сучасної України. Retrieved from <https://esu.com.ua/article-33805> [in Ukrainian]
2. Дудаш А.В. Організація ветеринарної справи. Мукачєво. 2001. 150 с. [in Ukrainian]
3. Визначення ветеринарії. Історія ветеринарії. Чим займається ветеринарія? Retrieved from <https://studfile.net/preview/6661691/> [in Ukrainian]
4. Погребняк М.М. Ветеринарна медицина як об'єкт адміністративно-правового дослідження. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції 2018. № 6. Том 2. С. 96-99. [in Ukrainian]
5. Понятие о ветеринарии Retrieved from <https://studfile.net/preview/6827979/> [in Ukrainian]
6. Ветеринарія: значення, основні принципи та завдання. Retrieved from <https://blohinh.zapisi.cx.ua/ukraincyam/veterinariya-znachennya-osnovni-principi-ta-zavdannya.html> [in Ukrainian]
7. Хусаїнов Д.М. Основи ветеринарії: навчальний посібник. Алмати: Навчальне видавництво «Агроуніверситет», 2012. 253 с. [in Ukrainian]

References:

1. Veterynarna medytsyna [Veterinary medicine.]. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy - Encyclopedia of modern Ukraine. Retrieved from <https://esu.com.ua/article-33805> [in Ukrainian]
2. Dudash, A.V. (2001) Orhanizatsiia veterynarnoi spravy [Organization of veterinary affairs]. Mukachevo. 150 s. [in Ukrainian]
3. Vyznachennia veterynarii. Istoriia veterynarii. Chym zaimaietsia veterynariia? [Definition of veterinary medicine. History of veterinary medicine. What does veterinary medicine do?] Retrieved from <https://studfile.net/preview/6661691/> [in Ukrainian]
4. Pohrebniak, M.M. (2018) Veterynarna medytsyna yak ob'iekt administratyvno-pravovoho doslidzhennia [Veterinary medicine as an object of administrative and legal research]. Aktualni problemy vitchyznianoj yurysprudentsii - Actual problems of domestic jurisprudence. № 6. Tom 2. S. 96-99. [in Ukrainian]

5. Poniatye o veterynaryy [Concept of veterinary medicine] Retrieved from <https://studfile.net/preview/6827979/> [in Ukrainian]

6. Veterynariia: znachennia, osnovni pryntsypy ta zavdannia [Veterinary medicine: meaning, main principles and tasks] Retrieved from <https://blohinh.zapisi.cx.ua/ukraincyam/veterinariya-znachennya-osnovni-principi-ta-zavdannya.html> [in Ukrainian]

7. Khusainov, D.M. (2012) *Osnovy veterynarii* [Fundamentals of veterinary medicine]: navchalnyi posibnyk. Almaty: Navchalne vydavnytstvo «Ahrouniversytet». 253 s. [in Ukrainian]